

PRIESKUM MEDZIBODROŽIA

Výskum financovaný vládou SR

E. Horváthová – R. Hreha – L. Luštková (Archeologický ústav SAV Nitra)

Pracovníci košickej pobočky Archeologického ústavu SAV Eva Horváthová, Rastislav Hreha a Lucia Luštková realizovali z finančných prostriedkov pridelených vládou SR vedecko-výskumný projekt zameraný na verifikáciu a súčasný stav archeologických lokalít v oblasti juhovýchodného Slovenska v regióne Medzibodrožia.

Medzibodrožie tvorí územie ohraničené riekami Tisou, Bodrogom a Latoricou s celkovou plochou 945 km². Prechádza ním slovensko-maďarská hranica, ktorá ho rozdeľuje na Horné Medzibodrožie na slovenskej strane (s plochou 384 km²) a Dolné Medzibodrožie na maďarskej strane (s plochou 556 km²). Obraz krajiny je charakterizovaný živými a mŕtvymi riečnymi korytami, riečnymi chrbtami a piesčitými ostrovmi. Na slovenskú časť územia zasahujú juhovýchodné výbežky Zemplínskeho pohoria tvorené samostatnými vulkanickými telesami. Táto krajina mala odpradáva záplavovo rovinatý charakter v dôvodu systematického rozvodňovania riek Tisy, Bodrogu a Latorice, v okolí ktorých vznikli rozľahlé rašeliniská a močariny. Po nutných protipovodňových úpravách realizovaných od druhej polovice 19. storočia sa prevažná časť regiónu postupne premenila na kultúrnu krajinu, hoci v poľnohospodárstve zohrávajú aj naďalej významnú úlohu jeho geologické, hydrogeologické a geomorfologické podmienky. Od prelomu 19./20. stor. sa v tejto oblasti systematicky mení reliéf krajiny aj v dôsledku zriaďovania kameňolomov a početných pieskovní. Niektoré z nich boli založené priamo na archeologických lokalitách. V dôsledku tejto činnosti došlo k ich poškodeniu, prípadne úplnému zničeniu.

Cieľom vedeckého projektu bola verifikácia, zdokumentovanie a selekcia najviac ohrozených archeologických lokalít, na ktorých bude v budúcnosti nutné realizovať záchranné výskumy pre vedecké účely. Prieskumy sme realizovali v katastrach obcí Boľ, Čičarovce, Soľnička, Svätuš, Poľany, Rad, Zátin, a v extraviláne miest Kráľovský Chlmec a Veľké Kapušany (obr. 1). Povrchovou prospekciou sme získali zlomky keramiky a kamennú štiepanú ako aj brúsenú industriu. Rozsiahlejšie poškodenie archeologických lokalít situovaných na pieskových dunách evidujeme v extravilánoch obcí Poľany, Soľnička, Boľ a Zátin. Tie boli definitívne zničené ťažbou piesku. Na území obcí Poľany a Čičarovce boli objavené aj nové archeologické lokality z obdobia eneolitu, staršej doby bronzovej, doby rímskej a včasného až vrcholného stredoveku. Viaceré polykultúrne lokality sú súčasťou súkromných viníc a rozľahlých slnečnicových či kukuričných polí, čo do značnej miery obmedzovalo naše terénne aktivity. Vďaka realizácii projektu sme mali možnosť nadviazať užšiu neformálnu spoluprácu s predstaviteľmi obecných úradov a majiteľmi súkromných

poľnohospodárskych družstiev, pieskovní a kameňolomov, v snahe motivovať ich k intenzívnejšej ochrane archeologických pamiatok.

Text k obrázkom:

Obr. 1. Mapa východného Slovenska s vyznačením skúmaných oblastí na území Horného Medzibodrožia a v jeho okolí. 1 – Boľ; 2 – Čičarovce; 3 – Kráľovský Chlmec; 4 – Poľany; 5 – Rad; 6 – Soľníčka; 7 – Svätuše; 8 – Veľké Kapušany; 9 – Zátin.

